

วัดไหล่หิน

วัดไหล่หิน หรือวัดไหล่หินแก้วช้างยืน หรือวัดเสลารัตนปัพพะตาราม เป็นวัดโบราณที่ตั้งอยู่บนเนินดิน ในหมู่บ้านไหล่หิน สันนิษฐานสร้างในสมัยกรุงมหาปาเกสระปญโญ โดยมีเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงเป็นผู้อุปถัมภ์ ส่วนประวัติของกรุงมหาปาเกสระปญโญ ท่านมาบวชเป็นสามเณรอยู่ที่วัดนี้ และมีความทรงจำที่แตกฉานใน คัมภีร์และมีความรู้เรื่องช่างอยู่บ้าง มีเรื่องเล่าสมัยที่ท่านบวชเป็นเณรนั้นว่า ในช่วงเดือนยี่เป็งมักจะมี ประเพณี “ตั้งธรรมหลวง” ท่านสมภารได้แจกคัมภีร์ให้เณรทุกๆ รูป เณรต่างก็นำไปท่องและเรียนกันถ้วนหน้า แต่สามเณรเกสระไม่ได้ทำเช่นนั้นเหมือนสามเณรรูปอื่นๆ ไม่ได้สนใจที่จะอ่านธรรมเลย เมื่อถึงเวลาเทศน์ สามเณรเกสระก็เปิดคัมภีร์ตามพิธีแล้วก็วางคัมภีร์ไว้บนธรรมาสน์แล้วเทศน์ปากเปล่าโดยไม่ดูคัมภีร์ ซึ่งนอกจากเทศน์ได้ถูกต้องแล้ว ยังแก้ไขข้อความผิดในคัมภีร์อีกด้วย

นอกจากจะมีความแตกฉานในคัมภีร์แล้ว ครูปมหาปาเกสระยังชอบภิกขาจารไปในที่ไกลๆ เป็นระยะเวลานานๆ เสมอมีครั้งหนึ่งไปถึงเมืองเชียงตุง เมื่อท่านไปบิณฑบาตบ่อย ก็ยังความศรัทธาเลื่อมใสให้ เกิดแก่ชาวบ้านละแวกนั้น ซึ่งชาวบ้านเหล่านั้นก็สังเกตเห็นว่าท่านมิใช่พระในท้องถิ่นนั้น แต่ได้มาบิณฑบาต ถึงที่นั่น ก็เกิดความเลื่อมใสใคร่รู้ที่มาของท่าน จึงพากันไปถาม แต่แทนที่ท่านครูปมหาปาเกสระจะตอบ ตามตรง ท่านกลับตอบว่ามาจากวัด “บุบบ่แตก” หรือ “ขบบ่แตก” ชาวบ้านซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่เหล่านั้น นึกปริศนาไม่ออกก็จนปัญญาที่จะทราบที่ท่านมาจากที่แห่งใด เรื่องทราบถึงเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง เจ้าฟ้า จึงออกความคิดให้เอามะพร้าวปอกเปลือกออกเหลือแต่ลูกกะลา แล้วผ่าออกเป็นสองซีก ให้เอาซีกหนึ่งใส่บาตร ให้ท่านครูปมหาปา ปาลงพูดว่าจะตามไปหาท่านที่วัด ส่วนอีกซีกหนึ่งนั้นเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงเก็บไว้ แล้วให้ กลุ่มชาวไทยใหญ่ออกติดตามหาท่านมาเรื่อยๆ จากเชียงตุงถึงนครลำปาง ในที่สุดก็มาพบท่านและได้เอา กะลามะพร้าวอีกซีกหนึ่งมาต่อกันได้ที่วัดไหล่หินแห่งนี้ ขณะนั้นท่านครูปมหาปาเกสระยังอยู่ที่กุฏิเดิม ลำบาก และขาดแคลนหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่มีทั้งวิหารและเสนาสนะ ชาวไทยใหญ่กลุ่มนั้นจึงกลับไปนำช่างชาวไทยใหญ่ ที่มีฝีมือดี และร่วมกับชาวบ้านแถบนั้นช่วยกันสร้างวิหารวัดไหล่หินขึ้นมา

นอกจากนี้ครูปมหาปายังถือว่าเป็นบรมครูทางด้านคัมภีร์ของพระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ อำเภอห้างฉัตร อำเภอเมือง ซึ่งปรากฏในคำกล่าววยอครูจากเอกสารโบราณที่มักจะกล่าวอ้างถึง การเป็นลูกศิษย์สายครูปมหาปาเกสระปญโญ

กรมศิลปากรได้ประกาศวัดไหล่หินขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน โดยกำหนดขอบเขตในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๗ ตอนที่ ๑๙๕ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ สิ่งขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน คือ วิหารทรงล้านนา พระธาตุเจดีย์ พระอุโบสถ ชุ่มประตูกำแพงแก้ว และหอธรรม นอกจากนี้ในปี ๒๕๕๐ ยังได้ขึ้นเป็นอาคารอนุรักษ์จากสมาคมสถาปนิกสยาม

สิ่งที่น่าสนใจ

วิหาร สร้างโดยช่างชาวเชียงตุง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๖ ตามคำจารึกที่ปรากฏบนชื่อไม้หน้าพระประธานในวิหาร กล่าวถึงปีที่สร้างวิหารวัดไหล่หินว่า “จ.ศ. ๑๐๔๕ (พ.ศ. ๒๒๒๖) ตัวปลีเก่าไถ้ เดือนสี่เป็งเม็งไทเต่าสง่า พระมหาเกสระปัญโญเจ้า เป็นประธานร่วมกับศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ได้อัญเชิญพระสงฆ์เจ้าปลุกสร้างยังเสลารัตน์พพิตารามหลังนี้ ร่วมด้วยศรัทธาทั้งหลายทั้งมวลทุกคน ขอนุโมทนาแล” มีขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๙ เมตร มีลวดลายหน้าบันที่งามที่สุดแห่งหนึ่งในภาคเหนือ สร้างขึ้นโดยครูบามหาปาเกสระปัญโญและเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงเป็นประธาน

แผนผังของวัดประกอบด้วยลานหน้าวัด หรือ ช่วง วิหารโถง ศาลาบาตร ลานทราย และเจดีย์แบบล้านนาซึ่งเชื่อว่าบรรจุพระบรมธาตุ มีรูปแบบจำลองภูมิจักรวาล คือวิหารเปรียบเสมือนชมพูทวีป เจดีย์เปรียบเหมือนเขาพระสุเมรุ และลานทรายเปรียบเสมือนมหานทีสีทันดร

ส่วนพุทธาวาสก่อสร้างอย่างสวยงาม และมีขนาดส่วนที่ค่อนข้างเล็กกะทัดรัด อาคารต่าง ๆ ก่อสร้างด้วยอิฐฉาบปูน ประดับปูนปั้น ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว วิหารมีลักษณะอ่อนช้อย คือหลังคาจะมีลักษณะแอ่นโค้งเพียงเล็กน้อย เรียกวิหารแบบนี้ว่า อั้งปู้ (คือการเปรียบเทียบความสวยงามของวิหารที่แฝงความสง่ามั่นคง คล้ายกับร่างกายของผู้ชาย) เป็นวิหารโถง หลังคาซ้อน ๓ ชั้น ๒ ตับ มุง กระเบื้องดินเผาปลายตัดที่น่าสนใจคือ เครื่องลายของวิหารนี้มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการบูรณปฏิสังขรณ์ ทำให้มีชื่อฟ้า ไบระกาหางหงส์ เป็นแบบไทยภาคกลาง

ชุมประตูกำแพงแก้ว มีลักษณะคล้ายคลึงกับวัดพระธาตุลำปางหลวง แต่มีการประดับตกแต่งที่แตกต่างกันบ้าง คือมีการใช้ตุ๊กตาดินเผาประดับ นอกจากเสนาสนะและบริเวณที่ทางวัดได้อนุรักษ์และดูแลเป็นอย่างดี ยังมีคัมภีร์โบราณและโบราณวัตถุที่ทางวัดได้เก็บรักษาไว้เป็นจำนวนมาก บางสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตำนานของวัด เช่น กะลามะพร้าว และบาตรของครูบามหาปาเกสระปัญโญ

พระธาตุเจดีย์ ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงล้านนา มีขนาดฐานกว้าง ๕ เมตร สูงประมาณ ๑๐ เมตร ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ จากตำนานมีเรื่องเล่าว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ได้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าให้แก่พระกุมารกัสสปเถระ และพระเมฆิยะเถระ พระอรหันต์ทั้ง ๒ รูปได้นำพระบรมสารีริกธาตุบรรจุบนหลังช้างเพื่อนำไปบรรจุที่องค์พระธาตุลำปางหลวง แต่เมื่อช้างมาถึงตรงเนินเขาไหล่หินช้างไม่ยอมเดินต่อ พระอรหันต์ทั้ง ๒ รูป จึงให้สร้างเจดีย์ขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สูง ๕ ศอก ไว้เป็นอนุสรณ์

พระอุโบสถ สร้างในปี พ.ศ. ๒๔๒๐ โดยพระอุตตมะอารามธิปไตยและเจ้าหลวงบุญวาทย์วงศ์มานิตย์ มีขนาดกว้าง ๓ เมตร ยาว ๕ เมตร รูปแบบการสร้างมีความเรียบง่าย เปิดผนังโล่ง ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประธานและพระอัครสาวกซ้าย-ขวา หน้าบันมีการตกแต่งด้วยการแกะสลักเป็นลวดลายเครือก้านใบ ประดับกระจกเงาอย่างสวยงาม

หอธรรม หรือหอไตร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๓๑ โดยพระอุตตมะ พญาเลิศ พญาแสนคำ และหนานวงศ์ เป็นประธานในการก่อสร้าง หอธรรมแห่งนี้ได้เก็บรวบรวมคัมภีร์ใบลานของวัดไหล่หินไว้เป็นจำนวนมาก และมีคัมภีร์ใบลานที่เก่าแก่ที่สุดในล้านนามีอายุประมาณ ๕๐๐ กว่าปี

